

ВИРОБНИЦТВО БІОПАЛИВА У ФОРМУВАННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація. Розкриті сутнісно-рольові характеристики виробництва біопалива та роль даного джерела енергії у формуванні енергетичної безпеки держави.

Ключові слова: біопаливо, аграрний сектор, альтернативна енергія, сільськогосподарські підприємства.

Актуальність проблеми. Перед людством із давніх-давен стоять дві глобальні проблеми – це забезпечення себе продуктами харчування та енергоресурсами. При цьому світові запаси мінерального палива (особливо нафти) близькі до виснаження. Україна щорічно споживає близько 200 млн т у. п. паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) і належить до енергодефіцитних країн* оскільки покриває свої потреби в енергоспоживанні приблизно на 53%, імпортуючи 75% необхідного обсягу природного газу та 85% сирової нафти і нафтопродуктів. Така структура ПЕР породжує залежність економіки України від країн-експортерів нафти та газу і є загрозою для її енергетичної й національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень. Виробництво біопалива – перспективний економічно ефективний і доцільний у стимулюванні розвитку сегмент агроекономічної діяльності. Зокрема вітчизняні науковці В.Я. Месель-Веселяк і М.М. Ярчук зазначають, що одним із завдань у розбудові ефективного механізму агро господарювання є здійснення модернізації цукрових заводів, яка полягає в організації виробництва крім цукру біоетанолу з меляси в єдиному технологічному процесі цукроваріння, організувавши додатково технологічний цикл з виробництва біоетанолу із меляси і соку буряків [1]. За їхніми ж розрахунками цукрові буряки є найбільш ефективною культурою для переробки на біоетанол [2]. Другою найбільш ефективною з позицій переробки

² Науковий керівник – академік НААН, доктор економічних наук, професор Григорій Миколайович Калетнік

на біоетанол є кукурудза, наприклад США до третини врожаю кукурудзи (від 70 до 100 млн т) щорічно спрямовують на виробництво біоетанолу [3].

Виклад основного матеріалу. Розв'язання проблеми забезпечення енергетичної безпеки в Україні повинно здійснюватися двома шляхами: через впровадження новітніх енергозберігаючих технологій, а також виробництва дешевих нетрадиційних енергоносіїв (дизпаливо, біоетанол, біогаз, енергія сонця та вітру тощо). До цієї стратегії світового масштабу приєдналась і Україна. Проте сьогодні мають місце проблеми щодо розвитку виробництва біопалива (табл. 1).

Таблиця 1

Наявні проблеми розвитку виробництва біопалива в Україні і у Вінницькій області та шляхи їх розв'язання*

Аспекти	Проблеми
<i>Політичні та законодавчі</i>	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність протягом тривалого часу чіткої державної політики щодо питань біоенергетики; - відсутність обґрунтованих цілей по частці біомаси в загальному споживанні первинних енергоносіїв; - відсутність діючої (не декларативної) державної програми щодо розвитку біоенергетики; - недосконалість існуючого законодавства стосовно біоенергетики.
<i>Фінансово-економічні</i>	<ul style="list-style-type: none"> - в більшості випадків нині господарствам економічно не вигідно виробляти біопаливо, перевага надається експорту сировини; - відсутність фінансових стимулів для реалізації біоенергетичних проєктів; - високий рівень ризиків для потенційних інвесторів; - дефіцит власних коштів українських компаній, їх низька фінансова спроможність та висока вартість банківського кредитування; - недостатнє фінансування наукових досліджень та впровадження нових технологій.
<i>Технологічні</i>	<ul style="list-style-type: none"> - брак «ноу-хау» на місцевому рівні, постачальників відповідного обладнання; - слабка інфраструктура для здійснення технологічних операцій з біомасою, біопаливом; - відсутність технічних умов, нормативів та стандартів на біопалива; - слабкий інституційний розвиток та нерозвинений ринок збуту продукції; - проблема забезпечення якості кінцевого продукту, що відповідає як вітчизняним, так і міжнародним стандартам.
<i>Інформаційні бар'єри</i>	<ul style="list-style-type: none"> - недостатній рівень спілкування та обміну інформацією між Міністерствами, агентствами, іншими установами та організаціями, пов'язаними з сектором біоенергетики; - недостатня обізнаність потенційних споживачів щодо використання біопалива та біоенергетичних технологій.

*Розроблено автором

Роблячи певний екскурс у практику необхідно зазначити, що в Україні і зокрема у Вінницькій області налагоджено виробництво декількох видів альтернативних джерел енергії. Одним із них є створення в системі «Вінницяагроліс» енергетичної маточної плантації швидкорослої тополі, яка вегетативно відтворює себе і не передбачає щорічних затрат на посадку.

Другим видом біоенергоресурсів є вирощування багаторічних біоенергетичних рослин. Зусиллями науковців у «Віноблагрліс» відпрацьовано вирощування сільфію пронизолистого. Він характеризується екологічною стійкістю, високою урожайністю наземної маси. До того ж, багатобічність використання цієї трави сягає 15-20 років на одному місці (монокультура багаторічна) з потенційним врожаєм 25 тонн сухої речовини з 1 га. Саме ця трава дає змогу виготовляти брикети, а вказана продуктивність замінити 8,2 тис. м³ газу.

Для прикладу: на землях Вінницької області можна вирощувати 200-250 тис. га ріпаку, одержуючи при цьому до 0,5 млн. т товарного насіння, що дасть змогу виробляти 120-150 тис. т біологічного дизелю. Запаси нафти вичерпуються, газ дорожчає. Україна може без шкоди для продовольства замінити біопаливом 30% стандартного палива з нафти, але є ряд причин, які перешкоджають розвитку біопалива в Україні.

Україна має величезний потенціал для розвитку виробництва та ринку біопалива. Сприятливе поєднання кліматичних та інших умов, вітчизняна інфраструктура, кваліфікована робоча сила та земельні ресурси роблять її надзвичайно привабливою не лише в очах потенційних зарубіжних інвесторів, а й, у першу чергу, головного інвестора – свого народу, оскільки вона передбачає величезну кількість позитивних змін у національній економіці.

Але здійснення цього задуму стане можливим лише за наявності політичної волі, при залученні ключових гравців ринку, починаючи з урядовців, які вимушені бути ініціаторами реформ, законотворців, науковців, фермерів, які фактично працюють над виробництвом сировини, виробників біопалива та виробників автомобілів і т.д.

Україна має здійснити несподіваний для багатьох прорив у виробництві біопалив. І зробити, бо ще раз підкреслюю: іншого шляху у нас немає. Враховуючи досвід усіх європейських країн, наша держава може забезпечити не лише свої власні потреби у біопаливі, але й одержати домінуючі позиції на світових ринках.

Функціонально виробництво біопалива наслідує цілий комплекс проблем, які потрібно вирішувати у розбудові даного сегмента екологічної діяльності, фокусуючи увагу головним чином на формуванні дієвого механізму інноваційного забезпечення. Проте, економічну оцінку сучасного стану і особливостей виробництва біопалива й ефективності функціонування зазначеної галузі в Україні необхідно здійснювати у таких сегментах, як: продукування біоетанолу, біодизелю, біогазу. Виходячи з цього зосередимо також увагу на кожному з них по чергово.

Біоетанол виробляється з продукції рослинництва, яка містить крохмалевмісні речовини, зокрема це зернові, колосові, а також кукурудза й цукрові буряки, цукрове сорго тощо.

Вітчизняні науковці доводять, що Україна при ефективному використанні природно-ресурсного потенціалу сільського господарства, перш за все землі, спроможна задіяти щорічно 10 млн га ріллі під вирощування біоенергетичних культур. За умов забезпечення збалансованого використання землі, запровадження принципів сталого розвитку агро продовольчої сфери, така можливість може стати реальністю, але тут потрібні інновації.

Оцінюючи сучасний стан галузі виробництва біопалива необхідно констатувати, що ринок біопалива в Україні майже не розвинений, адже через мізерний обсяг і безсистемний підхід до розвитку галузі біопаливо не може скласти цінову конкуренцію виробникам традиційного палива. Продукування біопалива у промислових масштабах держави майже не здійснюється. Лише аграрні підприємства виробляють біодизель, у незначних обсягах – для власних потреб. Враховуючи, що Україна належить до енергодефіцитних країн з найбільш енерговитратою економікою, таке положення речей є неприйнятним.

Виробництво біопалива як особливий сегмент сільськогосподарського підприємництва наслідує відповідний рівень ефективності. У спрощеному ракурсі визначення ефективність слід розуміти як співвідношення між затратами і отриманим результатом. Її розглядають з кількісної та якісної точок зору, залежно від примієнених оціночних критеріїв. Синтезовані ресурси у процесі виробничої діяльності становлять показник якості економічного розвитку підприємства, галузі, держави та інших систем господарського й іншого обміну.

Рівень розвитку виробничої системи, це стосується у нашому випадку галузі продукування біопалива, на кожному з етапів її ресурсного та інституціонального забезпечення, якісно й кількісно різняться. Набута ефективність, як квінтесенція ресурсів і можливостей, формується під впливом розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, базовим складником у взаємодії яких є механізм інноваційного забезпечення.

Висновок. Виробництво біопалива має стати великою державною справою. А для цього потрібна система – контрольована, регульована, спрямована державою. Тільки за такої умови буде результат – кумулятивний ефект, який можна досягти за рахунок упровадження інновацій.

Література:

1. Месель-Веселяк В.Я. Організаційно-економічне удосконалення роботи цукробурякового підкомплексу України / В.Я. Месель-Веселяк, М.М. Ярчук // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 3-10
2. Кириленко І.Г. Тенденції на світових регіональних ринках зерна та перспективи України / І.Г. Кириленко, В.В. Дем'янчук, Б.В. Андрущенко, В.С. Жигало, О.В. Сікачина // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 33-42
3. Калетнік Г.М. Біопаливо. Продовольча, енергетична та екологічна безпека України: Монографія. – К.: «Хай-Тек Прес», 2010. – 516 с.
4. Калетнік Г.М. Розвиток ринку біопалив в Україні: Монографія. – К.: Аграрна наука, 2008. – 464 с.

5. Офіційний веб-сайт Європейської Комісії <http://www.europa.eu>

6. Урядовий портал органів виконавчої влади України
<http://www.kmu.gov.ua/control/>

7. Урядовий портал державного комітету статистики України
<http://ukrstat.gov.ua/>

Summary

The modern features of production ecologically of clean fuel are analyzed in the article. The role of alternative energy is grounded in national economic space. The problems of organization of production are considered on Ukraine ecologically clean fuel. The prospects of adaptation of agrarian production are studied to the requirements of innovative economy. Potential possibilities of domestic market of biological fuel are investigational. The role of public organs is considered in market of biological fuel creation. The role of domestic agricultural production is analyzed for market of biological fuel creation. Experience of agricultural enterprises of the Winnitca area is considered on the production of alternative types of fuel. Directions production activity of agricultural enterprises are studied at the production of biological fuel. Offered to recommendation on organization of production ecologically of clean fuel on Ukraine. Efficiency of the offered measures is appraised for domestic economic space.

Keywords: biological fuel, agrarian sector, alternative energy, agricultural enterprises.

УДК 631.155.2: 658.8

Горбань Т.С.
аспірант кафедри економічної теорії,
Таврійський ДАТУ

ДЕМОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена розгляданню демографічного аспекту зростання національної економіки.

Ключові слова: економіка України, чисельність населення, валовий внутрішній продукт, трудові ресурси.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та інтеграції економічного простору особливе значення набуває якість трудових ресурсів. Зростання чисельності населення призводить до підвищення трудового потенціалу нації, що є передумовою економічного зростання. Для економіки України першочерговою демографічною проблемою є оновлення та приріст економічно активного населення. Одним з головних чинників підвищення народжуваності є